

Coke, corruptie en criminelen in de Rotterdamse haven: is de bestrijding van drugshandel dweilen met de kraan open?

Persfoto's met pakken cocaïne tussen het fruit, ze komen soms meerdere keren per week langs. De Rotterdamse speurneuzen glunderen, ze hebben hun slag weer geslagen. Maar vertellen de foto's wel het hele verhaal? Het zouden wel eens druppels op een gloeiende plaat kunnen zijn: er is meer cocaïne op de markt dan ooit tevoren. Het lijkt dweilen met de kraan open. Moet de 'war on drugs' harder worden gevoerd, of is legalisering misschien de oplossing?

GESCHREVEN DOOR

Paul Verspeek

De oogst van een week onderscheppingen in de Rotterdamse haven. Op 24 juli [1760 kilo](#) cocaïne, verstoep tussen de zoete aardappelen uit Costa Rica. Op 21 juli in totaal [2807 kilo](#) tussen onder meer chips, noten en bananen uit verschillende landen in Latijns-Amerika. De klapper: 16 juli, [3000 kilo](#) verstoep in bananenpuree uit Ecuador. In de afgelopen vijf jaar heeft het HARC-team (Hit And Run Cargo; samenwerking FIOD, douane, politie en justitie) 111.896 kilo onderschept.

Record na record wordt gebroken. Een succes dus, maar direct is er de relativering van Robby Roks, criminoloog aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. "Een grote partij betekent eigenlijk dat de drugsorganisatie het als een veilige lijn ziet. Ze sturen alleen 3000 kilo als ze er vrij zeker van zijn dat het erdoor komt."

Wordt er meer gepakt of wordt er meer verstuurd? Het is 'de duizend punten-vraag', zoals Ernst Pols van het OM in Rotterdam het heeft genoemd. "Onder de streep blijkt dat we meer hebben gepakt, dat is in ieder geval mede het gevolg van onze inspanningen. Je ziet het ook aan het aantal mensen dat we hebben gearresteerd."

Criminoloog Roks is er ook van overtuigd dat politie, justitie en douane beter zoeken en meer weten van de drugstransporten. Hij deed met collega's een [groot onderzoek](#) naar drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven. Welk deel van de drugstransporten wordt onderschept? "Dat is lastig te zeggen, want je weet niet wat je niet kan zien. De schattingen lopen uiteen van één tot tien procent."

Vast staat dus dat het leeuwendeel van de cocaïne ongezien de Rotterdamse haven verlaat. Dat blijkt onder meer uit de prijs van een gram coke, die al jaren stabiel is. Robby Roks: "Wat ook opvalt, is dat de zuiverheid van cocaïne op de markt is toegenomen. Dat duidt erop dat er genoeg beschikbaar is." Ook zijn Belgische collega Tom Decorte, hoogleraar criminologie in Gent, beaamt dat. "Bij ons in Antwerpen melden ze ook al jarenlang trots dat er recordvangsten zijn, maar het maakt voor de markt geen snars uit."

Lees ook: [Recordvangst aan drugs in de Rotterdamse haven in 2020](#)

Decorte waarschuwt zelfs voor de gevaren van de onderscheppingen. "Grote inbeslagnames kunnen leiden tot nieuwe drugsoorlogen, tot onderlinge strijd. Dan wordt er door de recherche gezegd: we hebben een organisatie ontmanteld, maar er staan er zo zeven klaar om het over te nemen. We hebben dat ook gezien bij de oorlog tegen de grote kartels in Colombia: in plaats van drie grote kreeg je er tientallen kleinere voor terug. En die zijn vaak gewelddadiger. Het is niet de drugshandel zelf die de samenleving ondermijnt, maar de aanpak ervan."

Het toegenomen geweld is wat alle betrokkenen signaleren als extreme uitwas van de drugshandel. De opsomming is snel gemaakt: de moordaanslagen op Peter R. de Vries, advocaat Derk Wiersum en de broer van de kroongetuige. Het afgehakte hoofd voor een shisha-lounge in Amsterdam. Fruitbedrijven die worden bedreigd.

De [vergismoord](#) in Berkel en Rodenrijs.

Bas Janssen is directeur van Deltalinqs, de ondernemersvereniging in de Rotterdamse haven. Hij ziet ook op kleinere schaal meer geweld. “De uithalers van de drugs, dat zijn tegenwoordig van die zwarte ninja’s die wapens bij zich hebben. Dat betekent dat er voor het HARC-team dat op onze terreinen rondloopt, ook stevige beveiliging nodig is.”

Janssen wil gelijk wel wat opmerken over de aanpak van de uithalers die drugs uit de containers pakken. “Als ze worden gesnapt, krijgen ze een lage boete van slechts honderd euro en zes uur later zijn ze weer vrij. Er gaat heel veel geld om in de drugshandel, dan zijn de straffen vaak niet in proportie.” Ook Robby Roks noteerde die kritiek bij de opsporende instanties die hij sprak voor zijn onderzoek. “Ze wijzen naar Engeland waar hogere straffen worden opgelegd. Ze snappen ook niet waarom het geen verschil lijkt te maken of je nou 400 of 4000 kilo smokkelt.”

Het OM Rotterdam meldt dat er een nieuwe wet klaarligt die nog door de Eerste Kamer moet worden goedgekeurd. Uithalers kunnen dan maximaal een jaar celstraf krijgen. “We hopen dat het mensen weerhoudt om drugs uit de containers te halen.”

Hogere straffen

Hogere straffen, een harde aanpak, het wordt vaak genoemd als dé remedie tegen de drugscriminaliteit, vooral in politieke kringen. In het verkiezingsprogramma van het

CDA voor 2021 worden de lage straffen als een van de belangrijkste redenen genoemd dat Nederland onderhand 'een halve narcostaat' aan het worden is.

Criminoloog Roks heeft moeite met die analyse. "Ten eerste, de term narcostaat bekt wel lekker maar is niet echt van toepassing. In mijn beleving zijn de machtshebbers in Nederland niet betrokken bij de drugshandel. De straffen zijn in Nederland echt niet zo laag en bovendien moet je je afvragen wat de afschrikwekkende werking ervan is voor de drugsbendes. Het weegt in ieder geval niet op tegen de logistieke voordelen van ons land."

De belangrijkste reden dat Nederland 'drugsland nr. 1' is, heeft te maken met de geografische ligging van Rotterdam en een goede infrastructuur: een diepe vaargeul, waardoor grote containerschepen kunnen binnenvaren en waarvan de lading snel en gemakkelijk over heel Europa verspreid kan worden. Roks: "Vanouds zijn er de fruittransporten vanuit Latijns-Amerika, dat zijn een soort buslijnen. De eerste stop vanuit dat continent is meestal Rotterdam. Voor de drugshandelaren heel handig: de lijnen lagen er al."

De grootte van de haven werkt ook in het voordeel van de smokkelaars: ruim acht miljoen containers per jaar worden aangevoerd, waarvan maar een klein deel wordt gescand. De pakkans is voor elke crimineel een belangrijke factor bij het plegen van misdrijven, meer dan de hoogte van de straf, zo weten criminologen. Voor de pakkans is de medewerking van de bedrijven nodig, maar zijn die niet vooral met economische belangen bezig? De controles en het stilleggen van de terminals als smokkel wordt vermoed, kosten veel geld. Toch is Bas Janssen ervan overtuigd dat de bedrijven de drugsaanpak serieus nemen.

Imago

“Het gaat ook om de veiligheid van het eigen personeel en om hun imago. Containerbedrijven hebben hooggeschoold personeel nodig, dus ze hebben er belang bij dat het aantrekkelijk werk blijft. De publiek-private samenwerking tussen opsporingsdiensten en ondernemingen werkt goed en werpt zijn vruchten af. Juist de bedrijven weten waar de kwetsbaarheden zitten. Maar ja, ze zeggen natuurlijk wel: drugshandel is net als mensensmokkel een maatschappelijk probleem, zadel ons dan niet alleen met de kosten op.”

Hij noemt een paar eenvoudige voorbeelden van de bewustwording bij bedrijven: doe je hesje af als je buiten de poorten gaat tanken, dan ben je voor potentiële drugshandelaren niet herkenbaar als werknemer van bijvoorbeeld een containeroverslagbedrijf. Pas op met het vermelden van je functie op Facebook.

De techniek schrijdt voort. Het uitlenen van een pasje aan criminelen om op het terrein te komen, kan worden ondervangen door de invoering van gezichtsherkenning. Juist op het gebied van IT moeten de ondernemingen alert zijn. Janssen: “Het is niet zozeer de meneer met de betonschaar waarmee we te kampen hebben, maar de IT-hacker.”

De directeur van Deltalinqs ziet wel ruimte voor verbetering. “We moeten ons personeel beter kunnen screenen en de getuigen, die misstanden melden, verdienen een betere bescherming. De anonimiteit staat onder druk en dan bestaat het gevaar dat mensen niet meer gaan melden.” Ook blijkt het lastig een waarschuwingsregister op te zetten, zodat bedrijf B kan zien dat een werknemer eerder bij bedrijf A is weggestuurd door malafide gedrag. “Dat heeft met privacy te maken, maar soms heb ik het idee dat vooral de privacy van de crimineel goed beschermd is.”

Een betere screening, personeel bewust maken dat ze door criminelen benaderd kunnen worden: het heeft uiteraard met corruptie te maken. Criminoloog Roks signaleert dat het onderwerp twintig jaar geleden nog amper op de agenda prijkte en nu volop in de belangstelling staat. Van de chauffeur die zijn pasje uitleent tot douanier [Gerrit G.](#) die met meerdere drugsbendes samenwerkte.

Waar Bas Janssen constateert dat er steeds meer barrières worden opgeworpen voor de drugscriminelen, ziet Roks juist daar de oorzaak van de toegenomen corruptie. "Hulp van binnenuit is noodzakelijk geworden. Vroeger kon je de spullen vrij gemakkelijk van de haventerreinen afhalen, dat is niet meer zo. Er is nu als het ware een hek om de Rotterdamse haven gezet, maar bij de poort staat natuurlijk wel een werknemer. Die is kwetsbaar geworden."

Douanier

Een onbedoeld en ongewenst effect van de bestrijding van drugscriminaliteit is dus dat de druk is verplaatst naar het havenpersoneel. De bedragen die circuleren zijn duizenden euro's voor het uitlenen van een dagpasje tot miljoenen voor een douanier die containers met drugs buiten de controle houdt. We hebben al gezien dat de bestrijding vooralsnog niet leidt tot minder drugstransporten én dat het volgens hoogleraar Decorte zelfs uitmondt in meer geweld. Is het dan misschien beter de drugshandel bij de bron aan te pakken, in Latijns-Amerika?

De Nederlandse douane werkt samen met de collega's in Latijns-Amerika, bij de [controle van schepen daar](#). In 2020 is op die manier 67.000 kilo cocaïne onderschept. Nanette van Schelven, directeur-generaal bij de douane, zei daar eerder over: "Dat waren schepen met bestemming Rotterdam. Die zijn bijvoorbeeld in Brazilië mede dankzij onze inspanningen tegengehouden." Ook burgemeester [Aboutaleb](#) van Rotterdam pleitte na een werkbezoek voor meer samenwerking met de Colombiaanse douane en politie.

Een stap verder is de meest simpele en rigoureuze: geen coca maar koffie gaan verbouwen op de grote plantages in Colombia, Peru en Ecuador. Hoogleraar Decorte: "Het vervangen van gewassen is geprobeerd maar mislukt, want coca is altijd veel lucratiever voor de boeren."

De schrijfster Karin Anema reisde in 2019 door Colombia. In haar boek *De wet van de stilte* beschrijft ze de moeizame pogingen van de Amerikanen om het beruchte Medellin-kartel uit te schakelen. “Cessna’s vol met coca werden uit de lucht geschoten en de cocavelden werden met pesticiden besproeid. Daarmee zou de bron van het cocaïne-transport naar de westelijke provincies Caquetá, Cauca en Nariño voorgoed ondermijnd worden. Maar er kwam gewoon een nieuw kartel en er ontstonden nieuwe gewapende groepen.”

Voor de boeren is het verbouwen van coca niet alleen een economische afweging. “De bendes willen niet dat de boeren op andere gewassen overstappen. Als ze dat doen, worden ze vermoord, soms zelfs de hele familie. Dus dan laat je het wel uit je hoofd.” Anema legt een directe link tussen het gebruik in Europa en de macht van de drugsbendes aan de andere kant van de oceaan. “De coke-handel heeft de burgeroorlog in Colombia gefinancierd.”

Het is een discussie die weer nadrukkelijk wordt gevoerd, na de recente, druggerelateerde aanslagen: in hoeverre ‘Zuidas-snuifas’ medeverantwoordelijk is. Maar de enorme vraag naar harddrugs in Europa geeft direct een antwoord: het snuiven zal altijd blijven. Is het dan misschien beter dat gebruik te reguleren en de drugs legaal te maken?

Voedingsbodem geweld

De Belgische criminoloog Tom Decorte zit wel op die lijn. “Drugshandel is criminaliteit die we zelf hebben gecreëerd. De *war on drugs* is een voedingsbodem gebleken voor meer geweld. In Antwerpen heb ik ook gezien dat meer repressie niet heeft geholpen. Ik pleit voor een benadering zoals met tabak, dat toch ook een giftig goed is. Daar hebben we vat op de prijs, er zijn rookvrije ruimtes, door campagnes wordt

het roken met succes ontmoedigd. Als overheid zitten we nu aan tafel met de tabaksproducenten, dat is toch beter dan de markt overlaten aan de Mocromaffia.”

Decorte is niet bang voor een cocaïne-luilekkerland. “Dat is nu ook niet zo met tabak of alcohol. In de jaren zeventig hoorde je erbij als je een sigaret opstak, nu is roken niet meer cool. Daar zijn we als maatschappij toch maar mooi in geslaagd.”

Legalisering staat op de agenda, voor de politiek is het nog een stap te ver. In het genoemde [CDA-programma](#) staat zelfs: “We gaan nu doorpakken. We maken eens en voor altijd een einde aan de drugscriminaliteit in Nederland.” De Rotterdamse criminoloog Roks schiet in de lach. “Dan sta je natuurlijk ver af van de realiteit. De vraag naar drugs blijft, dat is een gegeven.”

Roks denkt wel dat er in de aanpak van politie en justitie een en ander kan verbeteren. “Al in de jaren tachtig signaleerden rechercheurs, hoofdcommissaris Blaauw voorop, dat de strijd met de georganiseerde misdaad verloren ging. Het zou goed zijn als het nu op de agenda blijft en ook het besef dat je specialisten nodig hebt bij de politie. Ik sprak bij het HARC-team iemand die er al twintig jaar zit en kon vertellen dat bepaalde poppetjes al veel eerder actief waren in de drugshandel. Dat soort experts moet je in huis hebben.”

Aanslag rechtsstaat

Bas Janssen van Deltalings vindt dat er wel een tandje bij kan en vestigt zijn hoop op een nieuw kabinet. “Je moet niet alleen huilen dat er aanslagen op de rechtsstaat worden gepleegd, je moet ook iets doen.

Als je dan op dezelfde sterkte blijft bij de opsporingsdiensten als vijftien jaar geleden, dan heb ik wel wat moeite met die emoties. *Put your money where your mouth is.*"

Burgemeester Aboutaleb van Rotterdam heeft meermalen bij het kabinet gevraagd om meer politie. "We moeten de naïviteit loslaten. Het gaat om geharde criminelen, dat los je niet op met en wijkagent. Je hebt dozijnen mensen nodig die diep kunnen rechercheren." Aboutaleb pleit ook voor nauwe samenwerking met Antwerpen. "Een *joint team*, om te voorkomen dat de criminelen zeggen: als ze in Rotterdam drukken, gaan we naar Antwerpen en andersom."

Het zal geen verbazing wekken dat Tom Decorte de weg van meer politie-inzet niet als de ideale ziet. Hij heeft een duidelijk antwoord als ter afronding de hamvraag wordt gesteld: *'bestrijding drugscriminaliteit, dweilen met de kraan open?'* "Het is niet alleen dweilen met de kraan open, het maakt de situatie alleen maar erger."

Collega Roks is minder stellig maar evenmin erg optimistisch: "Ik wil niet te cynisch doen, maar je kunt de drugshandel niet uitbannen, hooguit indammen." Het OM Rotterdam wil zich niet laten ontmoedigen. "Elke vorm van ondermijnende criminaliteit pakken we aan. Net als bij vuurwapens van straat halen, zijn we blij met elke kilo die we aan de markt onttrekken." En als laatste Bas Janssen van Deltalings: "Drugsbestrijding is geen dweilen met de kraan open. Met meer inzet van mensen en middelen zetten we goede stappen en moeten we voorkomen dat de kraan blijft druppelen."